

مطالعه وضعیت کمی تولید اطلاعات علمی

اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی و درمانی تبریز (۶۷-۷۴)

محمد حسین بیگلو ■
دکتر مهرانگیز حریری ■■

مربی دانشگاه علوم پزشکی تبریز □
استادیار دانشگاه علوم پزشکی ایران □□

چکیده

هدف اصلی این مطالعه، تعیین وضعیت کمی تولید اطلاعات علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی تبریز در طول سالهای ۱۳۶۷ لغایت ۱۳۷۴ است.

در این مطالعه، تولید اطلاعات علمی اعضای هیأت علمی با توجه به رشته تخصصی و دانشکده محل خدمت مورد بررسی قرار گرفته است و با تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده، ابتدا با یک دید کلی، نقش دانشگاه و سپس دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی در تولید اطلاعات علمی تبیین شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از لحاظ توزیع و پراکندگی اعضای هیأت علمی، بیشترین تجمع مربوط به دانشکده پزشکی است. از نظر توزیع جنسی، ۷۵/۵ درصد آنها مرد و ۲۴/۵ درصد آنها زن هستند. از لحاظ مدرک تحصیلی، ۸۱/۴ درصد آنها دارای مدرک تحصیلی دکتری به بالا هستند و

به همین دلیل، مرتبه علمی ۶ درصد آنها استادیاری و بالاتر است.

توزیع زمینه موضوعی منابع اطلاعاتی تولید شده عبارت است از: بهداشت و تغذیه، ۹/۱ درصد؛ پرستاری و مامایی، ۳/۹ درصد؛ پزشکی، ۶/۵ درصد؛ پیراپزشکی، ۲/۵ درصد؛ داروسازی، ۱۶/۵ درصد؛ و دندانپزشکی، ۱/۵ درصد.

مقدمه

اطلاعات، به مفهوم عام، در دوره‌های مختلف و به شکل‌های گوناگون، نقشی مهم و اساسی در شکوفایی جوامع بشری ایفا کرده است. محل ثبت و ذخیره اطلاعات، در دوره‌های مختلف، متفاوت بوده است، به طوری که در دوره‌ای از تاریخ بر روی گل، سنگ و سفالینه، و در دوره‌ای دیگر، بر روی پوست، خیزران و پاپيروس نقش می‌بسته، زمانی به شکل لوحه‌هایی بزرگ بر دیوار می‌نشسته و زمانی در بستر طومار می‌آرمیده است و امروز بر دیسکت کامپیوتر نقش می‌بندد.

هر یک از اینها، خود در شکوفایی امور فرهنگی، هنری، صنعتی و علمی جامعه نقش دارد. آنچه در این گذر زمانی اهمیت ویژه‌ای دارد، تولید اطلاعات مورد نیاز و به کارگیری آن در زمینه‌های علمی، فرهنگی، بهداشتی - درمانی، فنی و صنعتی است. اطلاعات تولید نمی‌شود، مگر در سایه پژوهش‌های علمی. افزایش فعالیت‌های پژوهشی و اهمیت دادن به امور تحقیقاتی در هر کشور سبب توسعه و پیشرفت و نیل به استقلال واقعی می‌شود و به همین جهت است که بخش قابل توجهی از امکانات مادی و معنوی کشورهای پیشرفته جهان، امروز صرف امور تحقیقاتی می‌شود. برای تحقق اهداف توسعه کشور، داشتن سیاست‌های اجرایی و مدون و هدایت تحقیقات به سوی اولویت‌هایی که ناشی از نیازهاست، لازم و ضروری است. شناسایی نیازها، مسائل و تنگناهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور دارای اولویت خاصی است. برای شناسایی این نیازها، لازم است

فعالیت‌های پژوهشی دانشگاه‌ها که مراکز تغذیه فکری و علمی کشورها محسوب می‌شوند، مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد و مشخص شود در چه زمینه‌هایی پژوهش کمتر انجام گرفته و نیاز بیشتر احساس می‌شود، تا پژوهش‌های بعدی این مراکز در جهت رفع نیازهای واقعی جامعه هدایت و راهبری گردد. پژوهش حاضر به بررسی فعالیت‌های پژوهشی و اطلاعات علمی تولید شده در زمینه‌های مختلف علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی تبریز پرداخته است و امید آن دارد قدم مثبتی در جهت شناسایی نیازها و راهنمایی پژوهش‌های آینده این دانشگاه و دانشگاه‌های دیگر در راستای رفع نیازهای علمی کشور برای نیل به استقلال کامل کشور عزیزمان ایران باشد.

بیان مسأله

توان و ظرفیت علمی هر کشور یکی از معیارهای ارزیابی میزان توسعه‌یافتگی آن کشور است. ارتقای این توان مستلزم بهبود وضعیت تولید اطلاعات علمی است.

بهبود وضعیت کمی و کیفی اطلاعات علمی مستلزم وجود نیروی انسانی کارآمد و فراهم آوردن منابع اطلاعاتی است که مهمترین هدف سیاستگذاران علمی تمام کشورهاست. اجرای پژوهش‌های علمی و تولید اطلاعات، یکی از روش‌های تقویت سرمایه‌های علمی کشور است که در سایه تلاش فراگیر و کاربرد روش‌های صحیح علمی و همکاری هر چه بیشتر متخصصان و مسئولان تبلور عینی می‌یابد. دانشگاه‌ها مرکز این نوع فعالیتها و محلی برای مطالعه، بررسی و نشر آثار و اندیشه‌های جامعه بشری محسوب می‌شود و به سخنی دیگر، آزمایشگاه مناسبی برای تربیت نیروی انسانی کارآمد جهت حفظ و نگهداری اندیشه‌های گذشته و انتقال آنها به نسل‌های بعد و پایه‌گذار اندیشه‌های نو می‌باشد. لازم است فعالیت‌های پژوهشی این مراکز بر اساس یک برنامه منسجم و مستمر مورد نظارت و ارزیابی قرار گیرد.

کشور کهنسال ما ایران، به عنوان مهد یکی از قدیمترین تمدنهای تاریخ، در دوران اوج خود، سهم بزرگی در پیشرفت علوم و فنون داشته است. بسیاری از دانشمندان غربی به این واقعیت معترفند که پیشتازان دنیای صنعتی غرب، بشدت تحت تأثیر دانشمندان ایرانی مسلمان بوده‌اند و شایسته است امروز کشور ما به پیروی از تعالیم انسانساز اسلام و پیشینه پرافتخار خود، نقش مؤثر و تعیین کننده‌ای در علوم و دانش فنی ایفا کند. بویژه در شرایط کنونی که در صدد کسب استقلال علمی، فنی و قطع وابستگیهای اقتصادی هستیم، لازم است امر پژوهش در رشته‌هایی که این امر را تحقق می‌بخشد، جدی گرفته شود. اجرای پژوهش در زمینه‌های مختلف علوم پزشکی و تولید اطلاعات علمی در این زمینه، می‌تواند نقش مؤثری در استقلال علمی و قطع وابستگی اقتصادی کشور ایفا کند.

اهمیت پژوهش

اطلاعات یکی از منابع راهبردی ملی و اساس توسعه اجتماعی، اقتصادی و فنی است. در دنیای امروز، اطلاعات علمی و فنی نقش بسیار مهمی در بخشهای گوناگون توسعه اجتماعی و اقتصادی دارند. برنامه ریزی صحیح، هدفدار کردن حرکت‌های علمی، تعیین اولویت در پژوهشها، ایجاد ارتباط بین صنعت و دانشگاه و پیشگیری از دوباره کاریها از جمله مواردی است که کشورهای جهان با توجه به آن سعی دارند تا در نظامی هماهنگ، با حل معضلات و مشکلات خود، در جهت توسعه و پیشرفت عمل کنند و این امر میسر نیست، مگر در سایه آموزش بهتر و برتر که آن هم نیاز شدید به پشتیبانی علمی دانشگاهها و مراکز علمی دارد.

هیچ مرکز آموزشی‌ای، بدون برخورداری از پشتوانه علمی و پژوهشی، قادر به ایفای نقش خود نیست. از آنجا که اعضای هیأت علمی دانشگاهها و مراکز آموزش عالی پشتوانه علمی این مراکز

محسوب می‌شوند، فعالیتهای پژوهشی آنان که در شکل کتاب، مقاله و ... نمایان می‌شود، نقش آنان را به تصویر می‌کشد. باید سیستم دقیقی در دانشگاه برای بررسی فعالیتهای پژوهشی استادان وجود داشته باشد که مبنای ارتقای آنها قرارگیرد و بدین ترتیب، توجه بیشتری به پژوهش مبذول شود. پژوهش حاضر می‌تواند توجه برنامه‌ریزان امور پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی تبریز را به وضعیت فعلی تولید اطلاعات علمی در بین اعضای هیأت علمی این دانشگاه جلب کند تا چنانچه کاستیهایی در این مورد وجود دارد، در جهت رفع آنها و بهینه‌سازی وضعیت تولید اطلاعات علمی بکوشند. وانگهی، این پژوهش می‌تواند راهنمای مناسبی برای استادان این دانشگاه در انتخاب زمینه‌هایی باشد که نیاز به توجه بیشتر و اجرای پژوهشهای گسترده‌تر دارد.

اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش تعیین وضعیت کمی تولید اطلاعات علمی در بین اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی تبریز، در طول سالهای ۱۳۶۷ لغایت ۱۳۷۴ است.

در این مطالعه، تولید اطلاعات علمی اعضای هیأت علمی در رشته تخصصی و دانشکده محل خدمت مورد بررسی قرار می‌گیرد و با تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده، ابتدا با یک دید کلی، نقش دانشگاه و سپس دانشکده‌ها و گروههای آموزشی در تولید اطلاعات علمی تبیین می‌شود.

اهداف ویژه

- تعیین زمینه‌های موضوعی‌ای که در آنها بیشترین تولید اطلاعات علمی انجام گرفته است؛
- تعیین زمینه‌های موضوعی‌ای که در آنها کمترین تولید اطلاعات

علمی انجام گرفته است؛

□ تعیین میزان نوع اطلاعات علمی تولید شده : کتاب (تألیف، ترجمه و

گردآوری)، مقاله، تحقیق؛

□ تعیین درصد اطلاعات علمی تولید شده که در نشریات داخلی منتشر

شده است؛

□ تعیین درصد اطلاعات علمی تولید شده که در نشریات خارجی

منتشر شده است؛

□ تعیین روند تولید اطلاعات علمی در طول سالهای مورد پژوهش.

جدول ۱ توزیع فراوانی

اعضای هیأت علمی
دانشکده‌های دانشگاه
علوم پزشکی و خدمات
بهداشتی درمانی تبریز.

جدول ۲ توزیع فراوانی

اعضای هیأت علمی
دانشگاه علوم پزشکی
خدمات بهداشتی درمانی
تبریز به تفکیک
نوع استخدام و دانشکده.

جمع		مرد		زن		جنس	
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	دانشکده	
۶	۲۲	۴/۹	۱۸	۱/۱	۴	بهداشت و تغذیه	
۶/۶	۲۴	۰/۸	۳	۵/۸	۲۱	پرستاری و مامایی	
۶۲/۴	۲۲۷	۴۹/۵	۱۸۰	۱۲/۹	۴۷	پزشکی	
۶/۱	۲۲	۴/۴	۱۶	۱/۷	۶	پیراپزشکی	
۹/۶	۳۵	۸/۵	۳۱	۱/۱	۴	داروسازی	
۹/۳	۳۴	۷/۴	۲۷	۱/۹	۷	دندانپزشکی	
۱۰۰	۳۶۴	۷۵/۵	۲۷۵	۲۴/۵	۸۹	جمع	

۶۶

رتال جامع علوم انسانی

جمع		رسمی		آزمایشی		پیمانی		وضعیت استخدام	
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	دانشکده	
۶/۱	۲۲	۵	۱۸	۰/۳	۱	۰/۸	۳	بهداشت و تغذیه	
۶/۶	۲۴	۳/۶	۱۳	۰/۸	۳	۲/۲	۸	پرستاری و مامایی	
۶۲/۳	۲۲۷	۳۹/۸	۱۴۵	۱۱/۵	۴۲	۱۱	۴۰	پزشکی	
۶	۲۲	۱/۹	۷	۰/۸	۳	۳/۳	۱۲	پیراپزشکی	
۹/۶	۳۵	۶/۳	۲۳	۱/۴	۵	۱/۹	۷	داروسازی	
۹/۴	۳۴	۰	۰	۲/۲	۸	۷/۲	۲۶	دندانپزشکی	
۱۰۰	۳۶۴	۵۶/۶	۲۰۶	۱۷	۶۲	۲۶/۴	۹۶	جمع	

جدول ۳ توزیع فراوانی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز بر حسب مدرک تحصیلی.

جدول ۴ توزیع فراوانی گروه‌های سنی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی تبریز به تفکیک جنس.

از نظر نوع استخدام، تنها ۵۶/۶ درصد اعضای هیأت علمی، رسمی قطعی هستند و به عبارت دیگر، نزدیک به نیمی از اعضای پیمانی، یا در مرحله آزمایشی هستند یا در مرحله پیمانی. بیشترین درصد اعضای هیأت علمی رسمی قطعی (۳۹/۸ درصد) در دانشکده پزشکی مشغول فعالیت هستند و دانشکده دندانپزشکی فاقد کادر رسمی است. (ج ۲) از نظر توزیع مدرک تحصیلی اعضای هیأت علمی، اکثر اعضای هیأت علمی این دانشگاه (۸۱/۳ درصد) دارای مدرک تحصیلی دکتری به بالا هستند و اعضای هیأت علمی با مدرک تحصیلی کارشناسی فقط در دانشکده پرستاری و مامایی اشتغال دارند. (ج ۳)

مدرک تحصیلی دانشکده	کارشناسی		کارشناسی ارشد		دکتری		فوق دکتری		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱ بهداشت و تغذیه	۰	۰	۱۲	۳/۶	۵	۱/۴	۴	۱/۱	۲۲	۶
۲ پرستاری و مامایی	۱۰	۲/۷	۱۴	۳/۸	۰	۰	۰	۰	۲۴	۶/۶
۳ پزشکی	۰	۰	۱۲	۳/۶	۱۸	۴/۹	۱۹۶	۵۳/۸	۲۲۷	۶۲/۴
۴ پیراپزشکی	۰	۰	۱۷	۴/۷	۴	۱/۱	۱	۰/۳	۲۲	۶/۱
۵ داروسازی	۰	۰	۱	۰/۳	۱۴	۳/۸	۲۰	۵/۵	۳۵	۹/۶
۶ دندانپزشکی	۰	۰	۰	۰	۹	۲/۵	۲۵	۶/۹	۳۴	۹/۳
جمع	۱۰	۲/۷	۵۸	۱۶	۵۰	۱۳/۷	۲۴۶	۶۷/۶	۲۶۴	۱۰۰

جنس گروه سنی	زن		مرد		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱ ۲۵-۲۵	۳۰	۸/۲	۷۲	۱۹/۸	۱۰۲	۲۸
۲ ۲۵-۲۶	۲۳	۹/۱	۹۶	۲۶/۳	۱۲۹	۳۵/۴
۳ ۲۶-۵۶	۲۳	۶/۳	۸۱	۲۲/۳	۱۰۴	۲۸/۶
۴ ۵۶ به بالا	۲	۰/۶	۲۷	۷/۴	۲۹	۸
جمع	۸۸	۲۴/۲	۲۷۶	۷۵/۸	۲۶۴	۱۰۰

جدول ۵ توزیع فراوانی انواع منابع علمی منتشر شده اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز به تفکیک دانشکده.

منابع	منابع		کتاب				مقاله				تحقیقاتی حائمه		تحقیقاتی منتشر شده						
	نوع	تعداد	نوع تدوین (درصد)		ترجمه	اگر داوری	تعداد	نوع انتشار (درصد)		درصد	بانه	تعداد	نوع منبع (درصد)		تعداد	نوع منبع (درصد)			
			درصد	تالیف				درصد	مجلات داخلی				مجلات خارجی	مجموعه مقالات		گروه‌های	مجلات داخلی	مجلات خارجی	درصد
۱	بهداشت و نظریه	۷	۴/۸	۰/۷	۴/۱	۰	۱۱۴	۹/۵	۲/۱	۰/۳	۷/۱	۵۷	۸/۷	۲۶	۳/۱	۸/۴	۲۶	۳/۱	۸/۴
۲	پرستاری و مامایی	۶	۲/۱	۰	۲/۱	۰	۶۰	۲/۸	۱/۷	۰	۳/۲	۱۷	۲/۵	۱۴	۰/۴	۲/۵	۱۴	۰/۴	۲/۵
۳	پزشکی	۱۱۸	۸۰/۸	۱۹/۲	۵۳/۴	۸/۲	۷۵۶	۴۲/۱	۱۷/۵	۲/۴	۲۲/۲	۴۵۷	۶۹/۵	۳۹۴	۴۶/۸	۷۱/۵	۳۹۴	۴۶/۸	۷۱/۵
۴	پیراپزشکی	۷	۲/۸	۰	۲/۱	۰/۷	۳۹	۳/۲	۲/۴	۰/۲	۰/۷	۲	۰/۶	۲	۰/۲	۰/۷	۲	۰/۲	۰/۷
۵	داروسازی	۷	۲/۸	۲/۱	۲/۷	۰	۲۳۲	۱۹/۱	۳/۴	۲/۵	۱۳/۱	۱۱۲	۱۷	۸۴	۱۰/۲	۱۵/۳	۸۴	۱۰/۲	۱۵/۳
۶	دندانپزشکی	۱	۰/۷	۰	۰	۰/۷	۱۵	۱/۲	۰/۵	۰/۲	۰/۵	۱۱	۱/۷	۹	۰/۹	۱/۶	۹	۰/۹	۱/۶
جمع		۱۴۶	۱۰۰	۲۲	۶۸/۴	۹/۶	۱۲۱۸	۱۰۰	۲۷/۶	۵/۴	۶۶/۸	۶۵۸	۱۰۰	۵۵۱	۶۱/۶	۱۰۰	۵۵۱	۶۱/۶	۱۰۰

به طوری که ملاحظه می‌شود، از لحاظ سنی، بیشترین تعداد اعضای هیأت علمی این دانشگاه (۶۳/۴ درصد) جوان و در گروه سنی زیر ۴۵ سال هستند. در ضمن، گروه سنی ۵۶ سال به بالا را عمدتاً مردان تشکیل می‌دهند. (ج ۴)

با توجه به جدول ۵، از ۱۴۶ عنوان کتاب تدوین شده اعضای هیأت علمی، بالاترین تعداد در تدوین کتابها متعلق به اعضای هیأت علمی دانشکده پزشکی و کمترین تعداد مربوط به دانشکده دندانپزشکی است. از نظر نوع تدوین، بیشترین درصد (۶۸/۴ درصد) مربوط به ترجمه است. از ۱۲۱۸ عنوان مقاله منتشر شده، دانشکده پزشکی با ۶۲/۱ درصد بالاترین سهم و دانشکده دندانپزشکی با ۱/۲ درصد پایین‌ترین سهم را داشته‌اند. از نظر نوع انتشار، بیش از نیمی از مقاله‌ها (۶۲/۷ درصد) در مجموعه مقالات گردهماییها و فقط ۵/۶ درصد در مجلات خارجی منتشر شده است. از تعداد ۸۰۲ تحقیق، ۶۵۸ تحقیق خاتمه یافته و از این میزان، ۸۲/۸ درصد آن منتشر شده که عمدتاً (۶۱/۶ درصد) در مجلات داخلی انتشار یافته است. همانطور که ملاحظه می‌شود، سهم مجلات خارجی در انتشار نتایج تحقیقات و مقالات و انعکاس آنها در سطح بین‌المللی بسیار ناچیز است. (ج ۵)

اکثر تحقیق‌ها در این دانشگاه بصورت انفرادی انجام شده است. بالاترین نسبت همکاری گروهی به فردی در بین داروسازان (۶۹ درصد) و کمترین نسبت در بین پرستاران و ماماها (۹ درصد) است.

(ج ۶)

نوع اجرا / دانشکده	مشترک		انفرادی		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱ بهداشت و تغذیه	۲۴	۳	۴۹	۶/۱	۷۳	۹/۱
۲ پرستاری و ماماها	۲	۰/۲	۱۷	۲/۱	۱۹	۲/۳
۳ پزشکی	۱۶۴	۲۰/۵	۴۰۲	۵۰/۱	۵۶۶	۷۰/۶
۴ پیراپزشکی	۳	۰/۴	۶	۰/۸	۹	۱/۲
۵ داروسازی	۴۸	۶	۷۰	۸/۷	۱۱۸	۱۴/۷
۶ دندانپزشکی	۵	۰/۶	۱۲	۱/۵	۱۷	۲/۱
جمع	۲۴۶	۳۰/۷	۵۵۶	۶۹/۳	۸۰۲	۱۰۰

جدول ۶ توزیع فراوانی نوع اجرای تحقیق به تفکیک دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز.

جدول ۷ توزیع فراوانی تحقیقاتی انجام یافته و در دست اجرا به تفکیک دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز.

جمع		در دست اجرا		خاتمه یافته		نوع تحقیق	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۹/۱	۷۳	۲	۱۶	۷/۱	۵۷	بهداشت و تغذیه	۱
۲/۳	۱۹	۰/۲	۲	۲/۱	۱۷	پرستاری و مامایی	۲
۷۰/۶	۵۶۶	۱۳/۶	۱۰۹	۵۷/۱	۴۵۷	پزشکی	۳
۱/۳	۹	۰/۶	۵	۰/۵	۴	پیراپزشکی	۴
۱۴/۷	۱۱۸	۰/۷	۶	۱۴	۱۱۲	داروسازی	۵
۲/۱	۱۷	۰/۷	۶	۱/۴	۱۱	دندانپزشکی	۶
۱۰۰	۸۰۲	۱۷/۸	۱۴۴	۸۲/۲	۶۵۸	جمع	

جمع		تحقیق		مقاله		کتاب		منابع اطلاعات	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۹/۱	۱۹۶	۹/۱	۷۳	۹/۵	۱۱۶	۴/۸	۷	بهداشت و تغذیه	۱
۳/۹	۸۵	۲/۳	۱۹	۴/۹	۶۰	۴/۱	۶	پرستاری و مامایی	۲
۶۶/۵	۱۴۴۰	۷۰/۶	۵۶۶	۶۲/۱	۷۵۶	۸۰/۸	۱۱۸	پزشکی	۳
۲/۵	۵۵	۱/۲	۹	۲/۲	۳۹	۴/۸	۷	پیراپزشکی	۴
۱۶/۵	۳۵۷	۱۴/۷	۱۱۸	۱۹/۱	۲۳۲	۴/۸	۷	داروسازی	۵
۱/۵	۲۳	۲/۱	۰/۷	۱/۲	۱۵	۰/۷	۱	دندانپزشکی	۶
۱۰۰	۲۱۶۶	۱۰۰	۸۰۲	۱۰۰	۱۲۱۸	۱۰۰	۱۴۶	جمع	

جدول ۸ توزیع فراوانی تولید اطلاعات علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز به تفکیک زمینه‌های موضوعی.

بالاترین رقم طرحهای خاتمه یافته نسبت به کل طرحها، متعلق به دانشکده داروسازی است و این نشان می‌دهد که داروسازان در اجرای طرحهای تحقیقاتی نقش فعالی داشته‌اند. (ج ۷)

توزیع زمینه‌های موضوعی اطلاعات تولید شده نشان می‌دهد که پزشکی با ۶۶/۵ درصد بالاترین سهم، و دندانپزشکی با ۱/۵ درصد کمترین سهم را به خود اختصاص می‌دهند. (ج ۸)

نظر به اینکه زمینه موضوعی پزشکی، خود مشتمل بر هفده زیرمجموعه یا زیر گروه است، اطلاعات مربوط به هر گروه به تفکیک محاسبه شده و نتایج در جدول ۹ منعکس است.

همبستگی بین دانشکده و تولید اطلاعات علمی بر اساس آزمون کروسکال - ولیز^(۱)

دانشکده	تعداد اعضا	اطلاعات تولید شده	رتبه حقیقی
داروسازی	۳۵	۳۵۷	۲۳۱/۹۸
بهداشت تغذیه	۲۲	۱۹۶	۲۲۲/۸۴
پزشکی	۲۲۷	۱۴۴۰	۱۹۱/۹۹
پرستاری و مامایی	۲۴	۸۵	۱۶۷/۱۷
پیراپزشکی	۲۲	۵۵	۱۲۹/۲۷
دندانپزشکی	۲۴	۳۳	۸۷/۴۰

نتیجه آزمون $p = ۰/۰۰۰۰۱(۱)$ $X^2 = ۴۷/۴۳۴۵(۳)$

1. Kruskal - wallis
2. $P =$ سطح احتمال یعنی ارتباط معنی دار است
3. $\chi^2 =$ chi-square (کای اسکور)

بنابراین، ارتباط بین دانشکده و تولید اطلاعات علمی در سطح کمتر از ۵ درصد معنی دار است. همانطور که ملاحظه می‌شود، دانشکده داروسازی بالاترین و دندانپزشکی پایین‌ترین رتبه را در تولید اطلاعات علمی دارا هستند.

جدول ۹ توزیع فراوانی
اطلاعات علمی تولید شده
در دانشکده پزشکی به
تفکیک زمینه‌های
موضوعی.

اطلاعات تولید شده		مقاله		کتاب		تحقیق		جمع	
زمینه‌های موضوعی		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
۱	ارتوپدی	۰/۹	۱	۲/۸	۲	۰/۴	۲	۱/۷	۲۴
۲	ارولوژی	۰/۹	۱	۲/۲	۶	۱/۱	۶	۱/۷	۲۴
۳	اعصاب و روان	۱۶/۱	۱۹	۷/۸	۳۷	۶/۵	۳۷	۷/۹	۱۱۵
۴	بیوشیمی	۱۶/۹	۲۰	۸/۶	۴۲	۷/۴	۴۲	۸/۸	۱۲۷
۵	پاتولوژی	۴/۲	۵	۷/۵	۵۷	۲۰	۱۱۲	۱۲/۲	۱۷۵
۶	پزشکی اجتماعی	۲/۵	۳	۰/۸	۶	۰/۹	۵	۱	۱۴
۷	پوست و عفونی	۳/۳	۴	۱۰/۶	۸۰	۹/۲	۵۲	۹/۴	۱۳۶
۸	جراحی عمومی	۳/۴	۴	۳/۲	۲۴	۳/۵	۲۰	۳/۳	۴۸
۹	جراحیهای اختصاصی	۳/۳	۴	۷/۱	۵۴	۴/۸	۲۷	۵/۹	۸۵
۱۰	چشم پزشکی	۰/۹	۱	۷/۷	۵۸	۳	۱۷	۵/۳	۷۶
۱۱	داخلی	۱۶/۱	۱۹	۱۲/۲	۹۲	۱۶/۸	۹۵	۱۴/۳	۲۰۶
۱۲	زنان و زایمان	۴/۲	۵	۳	۳۰	۳/۵	۲۰	۳/۸	۵۵
۱۳	رادیولوژی	۷/۶	۹	۱۱/۵	۸۷	۷/۹	۴۵	۹/۸	۱۴۱
۱۴	علوم پایه	۱۲/۷	۱۵	۲	۲۳	۴/۲	۲۴	۴/۳	۶۲
۱۵	کودکان	۵/۹	۷	۶/۷	۵۱	۸/۵	۴۸	۷/۴	۱۰۶
۱۶	گوش، حلق و بینی	۰	۰	۲/۸	۲۱	۱/۴	۸	۲	۲۹
۱۷	هوشبری	۰/۹	۱	۱/۵	۱۱	۰/۹	۵	۱/۲	۱۷
	جمع	۱۰۰	۱۱۸	۷۵۶	۱۰۰	۵۶۶	۱۰۰	۱۴۴۰	۱۰۰

در این مجموعه، بالاترین سهم تولید اطلاعات را گروه داخلی (۱۴/۳ درصد) و گروه پاتولوژی (۱۲/۲ درصد) دارند و کمترین را هوشبری (۱/۲ درصد) و پزشکی اجتماعی (۱ درصد) به خود اختصاص داده‌اند. (ج ۹)

رتبه میانگین	منابع اطلاعاتی	تعداد اعضا	زمینه‌های موضوعی
۱۵۵/۳۶	۱۳۶	۱۱	پوست و عفونی
۱۵۲/۷۱	۷۶	۲۱	چشم پزشکی
۱۳۲/۷۴	۱۷۵	۲۱	پاتولوژی
۱۳۲/۰۰	۱۱۵	۱۲	اعصاب و روان
۱۳۰/۳۶	۴۸	۷	جراحی عمومی
۱۱۸/۵۰	۲۴	۵	ارتوپدی
۱۱۶/۵۸	۲۹	۶	گوش، حلق و بینی
۱۱۶/۴۲	۸۵	۱۵	جراحیهای اختصاصی
۱۱۶/۲۳	۵۵	۱۱	زنان و زایمان
۱۱۶/۱۷	۱۴	۳	پزشکی اجتماعی
۱۱۵/۸۸	۲۴	۴	ارولوژی
۱۱۲/۷۹	۱۰۶	۱۹	کودکان
۱۱۰/۸۵	۱۴۱	۲۳	رادیولوژی
۱۰۹/۹۴	۱۲۷	۱۶	بیوشیمی
۱۰۲/۵۰	۲۰۶	۱۶	داخلی
۸۶/۵۳	۶۲	۱۹	علوم پایه
۱۹/۴۵	۱۷	۱۸	هوشبری
نتیجه آزمون: $p=0/0011$ $X^2=38/9121$			

بنابراین، رابطه بین زمینه‌های موضوعی فوق و تولید اطلاعات، در سطح کمتر از ۵ درصد معنی‌دار است. این جدول نشان می‌دهد که بالاترین سهم را متخصصان پوست و عفونی و کمترین سهم را گروه هوشبری داشته‌اند. (ج ۱-۱۰)

سالهای	۱۳۷۴	۱۳۷۳	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۱۳۶۸	۱۳۶۷
مورد پژوهش	۱۳۷۴	۱۳۷۳	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۱۳۶۸	۱۳۶۷
درصد تولید اطلاعات	۲۳	۱۸	۱۵	۱۲	۱۱	۱۰	۸	۳

تولید اطلاعات علمی در دانشگاه مزبور، طی سالهای ۱۳۶۷ لغایت ۱۳۷۴، روند رو به رشدی داشته است، به طوری که در سال ۱۳۶۹ به سه برابر میزان سال ۱۳۶۷، و در سال ۱۳۷۴ به بالاترین حد خود رسیده است. (ج ۲-۱۰)

جدول ۱-۱۰ همبستگی بین زمینه‌های موضوعی گروه پزشکی و تولید اطلاعات علمی بر اساس آزمون کروسکال-ولین. علمی بر اساس آزمون کروسکال-ولین. جدول ۲-۱۰ توزیع فراوانی روند تولید اطلاعات علمی منتشر شده توسط اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز به تفکیک سالهای مورد پژوهش.

نتیجه گیری

نتایج حاصل از پژوهش نشان داده است که از لحاظ توزیع جنسی، ۷۵/۵ درصد اعضای هیأت علمی این دانشگاه را مردان، و ۲۴/۵ درصد آنها را زنان تشکیل می‌دهند. از لحاظ توزیع مدرک تحصیلی، ۸۱/۳ درصد دارای مدرک دکتری به بالا هستند و به همین علت، مرتبه علمی ۶۶ درصد آنها مرتبه استادیاری و بالاتر است. از لحاظ وضعیت استخدام، ۵۶/۵ درصد اعضای هیأت علمی، رسمی قطعی و بقیه در مرحله آزمایشی یا پیمانی هستند. از نظر توزیع سنی، ۶۳/۴ درصد آنها زیر ۴۵ سال قرار دارند و از این لحاظ، دانشگاه علوم پزشکی تبریز یک دانشگاه جوان به حساب می‌آید. از لحاظ شکل تولید اطلاعات علمی، قسمت اعظم کار را مقاله‌ها (۵۶ درصد) و گزارش تحقیقات (۳۷ درصد) تشکیل می‌دهند. در این مجموعه، سهم کتابها بسیار ناچیز است (۷ درصد). بیشترین درصد کتابها (۶۸/۴ درصد) را کتابهای ترجمه شده تشکیل می‌دهند. تولید اطلاعات علمی منتشر شده در این دانشگاه، در طول سالهای مورد پژوهش، رشد چشمگیر و منظمی داشته است به طوری که میزان آن در سال ۱۳۷۴، نسبت به سال ۱۳۶۷، تقریباً هشت برابر افزایش یافته است. قسمت اعظم پژوهشها (۶۹/۳ درصد) در این دانشگاه به صورت انفرادی انجام گرفته است. از لحاظ نوع انتشارات اطلاعات، قسمت اعظم مقالات در مجموعه مقالات گردهماییها و مجلات داخلی (۹۳/۳ درصد) منتشر شده است و انتشارات اطلاعات علمی در مجلات خارجی در سطح پایینی (۶/۷ درصد) قرار دارد. بیشترین قسمت اطلاعات علمی تولید شده در این دانشگاه، از نظر کمی، در زمینه موضوعی پزشکی و در گروه داخلی انجام شده است و کمترین درصد تولید اطلاعات علمی در زمینه موضوعی دندانپزشکی است. شاید علت این امر جوان بودن این گروه و روشن نبودن وضعیت استخدامی اعضای هیأت علمی آن باشد؛ چون هیچ یک از آنان استخدام رسمی قطعی نیستند. قسمت اعظم اطلاعات علمی تولید شده در این دانشگاه به

دست اعضای هیأت علمی دانشکده پزشکی، و بعد از آن، به دست اعضای هیأت علمی دانشکده داروسازی (به ترتیب ۶۶/۵ درصد و ۱۶/۵ درصد) بوده است. از نظر مرتبه علمی، فعالترین گروه را دانشیاران، و از نظر سنی، فعالترین گروه را اعضای ۵۶ سال به بالا تشکیل می‌دهند. احتمالاً این امر به دلیل تجربه کاری و آشنایی بیشتر آنها با مسائل پژوهشی است. فعالترین گروه از نظر نوع استخدام، رسمی قطعی‌ها و از نظر مدرک تحصیلی، فوق دکتری‌ها، و در نهایت از نظر دانشکده، دانشکده داروسازی است. شاید علت این امر شرایط اعضای هیأت علمی این دانشکده باشد؛ چون ۶۶ درصد آنها استخدام رسمی قطعی، ۵۷ درصد دارای مدرک تحصیلی فوق دکتری، ۳۱ درصد در مرتبه دانشیاری و استادی و ۳۷ درصد آنها فارغ‌التحصیل خارج از کشور هستند.

منابع :

1. Al - Kharafi, F, N. El-Rayyes and Gr. Janini ; "Science Research in Kuwait A Bibliometric Analysis. , **Journal of Information Science**, 1987, 13:37-42.
2. Arunachalam, S; "A Scientometric Analysis of Superconductivity Research in Isreal" **Journal of Information Science**, 1985, 10:165-171.
3. _____ and U.N. Singh; "Sophisticated Science in a Small Country : A Preliminary Bibliometric Analysis," **Journal of In formation Science**, 1984, 8:185-195.
4. Bordons, M. Jover F. Garcia and S. Barrigon; "Bibliometric Analysis of publication of Spanish Pharmacologists in the SCI (1984-89) -I-Contribution to the Pharmacology and

Pharmacy," **Scientometrics**, 1992, 24 (7): 163-176.

5. Davidson, Fram.J, JohnJ. Baum; Cross - National Information flows in Basic Research : Examples Tanken from Physics" **journal of American Society for Information Science**, 1978, 29(5): 247-252.

6. _____ F. Narin; "The Growth of Chinese Scientific Research, 1973-84" , **Scientometrics**, July 1987, 12(1-2):135-144.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

اثر حاضر از استاد محمدعلی زاویه است. وی سال ۱۲۹۶ در تهران متولد شد و پس از گذراندن تحصیلات ابتدایی، به سال ۱۳۰۸، به هنرستان عالی هنرهای ایرانی که در آن زمان صنایع مستظرفه نام داشت و بعدها هنرستان کمال الملک نامیده شد، رفت و پس از چندی، به سال ۱۳۱۹، در رشته مینیاتور با درجه ممتاز فارغ التحصیل شد. او به سال ۱۳۶۹ پس از عمری تلاش هنری دیده از جهان فرو بست.